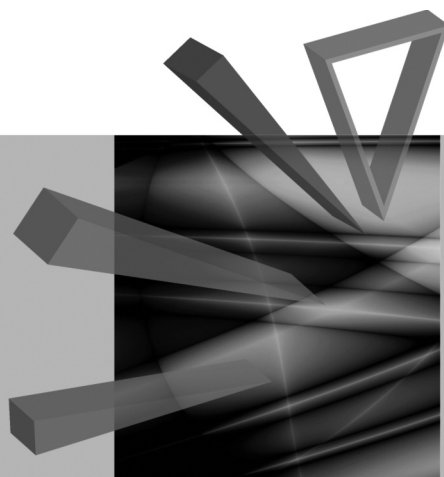

PRACE NAUKOWE
Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
RESEARCH PAPERS
of Wrocław University of Economics

245

Ekonomia

pod redakcją
Jerzego Sokołowskiego
Magdaleny Rękas
Grażyny Węgrzyn

Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu
Wrocław 2012

Recenzenci: Tomasz Bernat, Waclaw Jarmolowicz, Elzbieta Kryńska,
Andrzej Miszczuk, Marzanna Poniatowicz, Stanislaw Swadzba,
Grazyna Wolska, Urszula Zagora-Jonszta

Redakcja wydawnicza: Barbara Majewska, Dorota Pitulec

Redakcja techniczna: Barbara Lopusiewicz

Korekta: Barbara Cibis

Łamanie: Małgorzata Czupryńska

Projekt okładki: Beata Dębska

Publikacja jest dostępna na stronie www.ibuk.pl

Streszczenia opublikowanych artykułów są dostępne w międzynarodowej bazie danych
The Central European Journal of Social Sciences and Humanities <http://cejsh.icm.edu.pl>
oraz w The Central and Eastern European Online Library www.ceeol.com,
a także w adnotowanej bibliografii zagadnień ekonomicznych BazEkon http://kangur.uek.krakow.pl/bazy_ae/bazekon/nowy/index.php

Informacje o naborze artykułów i zasadach recenzowania znajdują się
na stronie internetowej Wydawnictwa
www.wydawnictwo.ue.wroc.pl

Kopiowanie i powielanie w jakiegokolwiek formie
wymaga pisemnej zgody Wydawcy

© Copyright by Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu
Wrocław 2012

ISSN 1899-3192

ISBN 978-83-7695-205-5

Wersja pierwotna: publikacja drukowana

Druk: Drukarnia TOTEM

Spis treści

Wstęp	11
Kamil Augustyn, Kazimierz W. Krupa: Ocena stanu kapitału intelektualnego przedsiębiorstw Podkarpacia na podstawie wyników badań empirycznych.....	13
Jan Borowiec: Wahania cykliczne a zmiany realnego efektywnego kursu walutowego w strefie euro.....	23
Katarzyna Czech: Ewolucja realizacji zrównoważonego rozwoju w Polsce	34
Karolina Drela: Utrata pracy w XXI wieku.....	44
Malgorzata Gajda-Kantorowska: Kontrowersje wokół metod pomiaru stabilności wzrostu gospodarczego.....	55
Malgorzata Gasz: Działania stabilizujące gospodarkę Unii Europejskiej w warunkach kryzysu finansów publicznych.....	65
Łukasz Goczek: Porównanie skuteczności polityki fiskalnej i monetarnej na panelowej próbie wektorowo-autoregresyjnej.....	77
Alina Gorczyńska, Danuta Sz wajca: Dekoniunktura gospodarcza a restrukturyzacja naprawcza przedsiębiorstwa.....	88
Beata Guziejewska: Kredyty zagrożone i rezerwy celowe na tle ogólnej sytuacji w sektorze bankowym w latach 2008-2010.....	98
Anna Horodecka: Rola prądów filozoficznych w kształtowaniu metodologii nauk ekonomicznych.....	110
Robert Huterski: Wybrane aspekty quasi-fiskalnej działalności Systemu Rezerwy Federalnej Stanów Zjednoczonych.....	120
Marcin Idzik: Zastosowanie gradacyjnego modelu w analizie zaufania do banków i innych instytucji finansowych w Polsce.....	129
Michał Jurek: Koncepcje monetarne D.H. Robertsona i ich wykorzystanie do analizy ilościowej i dochodowej teorii pieniądza.....	139
Tomasz Kacprzak: Bezpieczeństwo pracy a bezpieczeństwo zatrudnienia w Polsce w kontekście <i>flexicurity</i>	148
Marcin Kalinowski: Krytyka korporatywizmu z perspektywy nowej ekonomii politycznej.....	160
Dariusz Kielczewski: Koncepcja ekonomii zrównoważonego rozwoju.....	170
Ilona Kijek, Marta Pszczółkowska: Taksonomiczne ujęcie sytuacji makroekonomicznej państw Unii Europejskiej w latach 2001, 2005 I 2009.....	179
Aldona Klimkiewicz: Konsekwencje podwyższenia wieku emerytalnego kobiet dla rynku pracy.....	191

Ryszard Kowalski: Liberalne państwo dobrobytu wobec najsłabszych grup społecznych.....	201
Sylwester Kozak: Rola banków w dystrybucji produktów ubezpieczeniowych w Polsce w latach 2002-2010.....	210
Sylwester Kozak: Zmiany w strukturze kredytów dla sektora niefinansowego w Polsce w latach 2001-2010	222
Jakub Kraciuk: Wpływ światowego kryzysu finansowego z 2008 roku na gospodarkę Niemiec	233
Mirosław Krajewski: Kapitał ludzki w procesie zarządzania wartością przedsiębiorstwa	243
Barbara Kryk: Szanse i zagrożenia zatrudnienia nosicieli wirusa HIV w opinii studentów.....	253
Iwa Kuchciak: Crowdsourcing w kreowaniu wartości przedsiębiorstwa bankowego.....	263
Robert Kurek: Asymetria informacji na rynku ubezpieczeniowym	272
Katarzyna Kuźniar-Żyłka: Media jako uczestnik procesu informacyjnego w warunkach gospodarki opartej na wiedzy.....	283
Joanna Latuszek: Globalizacja a nierówności między państwami.....	293
Renata Lisowska, Dorota Starzyńska: Działalność innowacyjna polskich przedsiębiorstw przemysłowych na przykładzie województwa łódzkiego	303
Józef Łobocki: Sektor finansowy a kapitał społeczny.....	314
Łukasz Menart: Kluczowe obszary działań menedżera klastra.....	324
Aneta Mikula: Poziom ubóstwa i deprywacji materialnej dzieci w krajach Unii Europejskiej	336
Michał Moszyński: Idee ładu gospodarczego w procesie transformacji systemowej byłej NRD – oczekiwania a rzeczywistość.....	347
Arnold Pabian: Zrównoważona produkcja w gospodarce przyszłości. Perspektywy i bariery rozwoju	357
Wiesław Pasewicz, Artur Wilczyński, Michał Świtlyk: Efektywność państwowych wyższych szkół zawodowych w latach 2004-2010	367
Iwona Pawlas: Społeczno-ekonomiczny rozwój krajów Unii Europejskiej w świetle badań taksonomicznych.....	377
Renata Pęciak: Działania Jeana-Baptiste’a Saya na rzecz instytucjonalizacji nauki ekonomii	386
Elżbieta Pohulak-Żołędowska: Innowacyjność w dobie postindustrialnej....	396
Adriana Politałaj: Efektywność centrów integracji społecznej w zakresie przeciwdziałania długotrwałemu bezrobociu	407
Magdalena Rękas: Ulgi prorodzinne jako element polityki rodzinnej w wybranych krajach Unii Europejskiej	418
Wioleta Samitowska: Ekonomia społeczna wobec wyzwań rynku pracy	432
Anna Skórska: Zmiany sytuacji na polskim rynku pracy jako konsekwencja kryzysu gospodarczo-finansowego.....	443

Grzegorz Sobiecki: Pieniądz doskonały.....	453
Małgorzata Solarz: Wady i zalety mikropożyczek jako narzędzia inkluzji finansowej sprzyjającego wzrostowi dobrobytu	463
Robert Stanisławski: Potrzeby w zakresie rozwoju innowacyjnego małych i średnich przedsiębiorstw nieinnowacyjnych (w świetle badań własnych)	474
Bogusław Stankiewicz: Makroekonomiczny model turystyki medycznej w Polsce – podstawowe uwarunkowania badań	486
Dariusz Eligiusz Staszczak: Znaczenie globalnego kryzysu finansowo-gospodarczego dla zmian światowego systemu ekonomiczno-politycznego.	497
Feliks Marek Stawarczyk: Kryzys na przykładzie Argentyny a ekonomiczne problemy Grecji	507
Stanisław Swadźba: System gospodarczy Polski i Republiki Czeskiej. Analiza porównawcza.....	517
Maciej Szczepankiewicz: Badanie potencjału innowacyjnego studentów	527
Maciej Szumlański: Wzrost kapitału ludzkiego w Unii Europejskiej	537
Sylwia Talar: Crowdsourcing jako efektywna forma współpracy.....	548
Jacek Tomkiewicz: Strefa euro wobec kryzysu finansowego	558
Magdalena Tusińska: Czy wzrost gospodarek krajów Unii Europejskiej jest inteligentny?	568
Monika Utzig: Zadłużenie gospodarstw domowych w monetarnych instytucjach finansowych.....	579
Monika Walicka: Podatkowe uwarunkowania konkurencyjności małych przedsiębiorstw	590
Grzegorz Wałęga: Społeczno-ekonomiczne determinanty zadłużenia gospodarstw domowych w Polsce.....	600
Grażyna Węgrzyn: Uwarunkowania ekonomiczne innowacji w sektorze usług.....	611
Anna Wildowicz-Giegiel: Uwarunkowania kreacji kapitału intelektualnego w polskich przedsiębiorstwach	622
Sylwia Wiśniewska: Budowa współpracy nauki z gospodarką wyzwaniem dla polityki innowacyjnej państwa	633
Renata Wojciechowska: Problem metody badawczej w ekonomii	643
Jarosław Wojciechowski: Wpływ zaburzenia preferencji czasowej na wysokość bezrobocia równowagi na przykładzie Polski	652
Alfreda Zachorowska, Agnieszka Tylec: Efektywność kosztowa aktywnych programów rynku pracy w województwie śląskim w latach 2005-2010 ...	663
Urszula Zagóra-Jonszta: Sektor bankowy w drugiej Rzeczypospolitej	674
Małgorzata Zielenkiewicz: Stopień regulacji publicznej a poziom życia	685
Mariusz Zieliński: Polityka fiskalna a kryzys gospodarczy w wybranych krajach Unii Europejskiej	695

Summaries

Kamil Augustyn, Kazimierz W. Krupa: Assessment of intellectual capital level in enterprises of Podkarpackie Voivodeship based on empirical research results.....	22
Jan Borowiec: Cyclical fluctuations and changes in real effective exchange rate in the euro zone	33
Katarzyna Czech: Evolution of the implementation of sustainable development in Poland	42
Karolina Drela: Job loss in the 21st century	54
Malgorzata Gajda-Kantorowska: Controversy over the methods of measurement of economic growth sustainability	64
Malgorzata Gasz: Performance management stabilizing European Union in an economic public finance crisis.....	76
Lukasz Goczek: Comparison of the effectiveness of fiscal and monetary policy in a panel vector autoregressive model.....	87
Alina Gorczyńska, Danuta Sz wajca: Economic downturns and repair restructuring of a company	97
Beata Guziejewska: Non-performing loans and dedicated reserves against the general state of banking sector in Poland in 2008-2010.....	109
Anna Horodecka: The influence of philosophical schools on the methodology of economics.....	119
Robert Huterski: Selected aspects of quasi-fiscal activities of the Federal Reserve System of the United States.....	128
Marcin Idzik: The use of a gradation model in the analysis of trust in banks and other financial institutions in Poland.....	138
Michał Jurek: Monetary concepts of D.H. Robertson and their use for the analysis of the quantity and income theory of money	147
Tomasz Kacprzak: Job security and employment security in Poland within the context of flexicurity.....	159
Marcin Kalinowski: The criticism of corporatism from the new political economy perspective	169
Dariusz Kielczewski: Conception of the economics of sustainable development	178
Ilona Kijek, Marta Pszczółkowska: A taxonomic view of the European Union states macroeconomic situation in 2001, 2005 and 2009	190
Aldona Klimkiewicz: Consequences of the increase of women's retirement age for the labour market.....	200
Ryszard Kowalski: Liberal welfare state and the most vulnerable social groups	209
Sylwester Kozak: The role of banks in the insurance products distribution in Poland between 2002 and 2010	221

Sylwester Kozak: Changes in the structure of loans to the nonfinancial sector in Poland in 2001-2010.....	232
Jakub Kraciuk: The influence of the world financial crisis of 2008 on the economy of Germany	242
Mirosław Krajewski: Human capital in the process of management of the company's value	252
Barbara Kryk: Chances and threats of employment for carriers of HIV in students' opinion.....	262
Iwa Kuchciak: Crowdsourcing in the creation of banking company value	271
Robert Kurek: Information asymmetry on the insurance market.....	282
Katarzyna Kuźniar-Żyłka: Media as a participant of information process in terms of the knowledge-based economy.....	292
Joanna Latuszek: Globalization and inequality between states	302
Renata Lisowska, Dorota Starzyńska: Innovation activity of Polish manufacturing enterprises based on the example of Łódź Voivodeship.....	313
Józef Łobocki: Financial sector and social capital	323
Łukasz Menart: Key areas for cluster manager's activities.....	335
Aneta Mikula: Level of poverty and material deprivation of children in the European Union countries	346
Michał Moszyński: Ideas of economic order in the process of economic transformation of the former GDR – expectations and reality	356
Arnold Pabian: Sustainable production in the economy of future, perspectives and barriers of development	366
Wiesław Pasewicz, Artur Wilczyński, Michał Świtłyk: Efficiency analysis of state higher vocational schools in 2004-2010	376
Iwona Pawlas: Socio-economic development of European Union economies in the light of taxonomic analysis.....	385
Renata Pęciak: Jean-Baptiste Say's actions for institutionalisation of economics.....	395
Elżbieta Pohulak-Żołędowska: Innovation in post-industrial era.....	406
Adriana Politaj: Effectiveness of centres of social integration in scope of counteraction of long-term unemployment	417
Magdalena Rękas: Family taxation as an instrument of family policies in selected EU countries	431
Wioleta Samitowska: Social economy towards labour market challenges.....	442
Anna Skórska: The changes on Polish labour market as a result of the economic and financial crisis	452
Grzegorz Sobiecki: The perfect currency	462
Małgorzata Solarz: Advantages and disadvantages of micro-loans as the tool of financial inclusion enhancing wealth growth.....	473
Robert Stanisławski: The needs of SMS sector (no-innovative enterprises) for the innovative development (in the lights of own research)	485

Bogusław Stankiewicz: Macroeconomic model of medical tourism in Poland – basic conditions of research.....	496
Dariusz Eligiusz Staszczak: Importance of the global financial-economic crisis for the world economic-political system changes	506
Feliks Marek Stawarczyk: Crisis on the example of Argentina and the economic problems in Greece	516
Stanisław Swadźba: Economic system of Poland and the Czech Republic. Comparative analysis.....	526
Maciej Szczepankiewicz: Research of student's innovative potential.....	536
Maciej Szumlański: Human capital growth in the European Union.....	547
Sylvia Talar: Crowdsourcing as an effective model of cooperation.....	557
Jacek Tomkiewicz: Euro-zone and the financial crisis	567
Magdalena Tusińska: Is economic growth of the European Union countries smart?.....	578
Monika Utzig: Liabilities of households in monetary financial institutions ...	589
Monika Walicka: Tax impact on competitiveness of small enterprises.....	599
Grzegorz Wałęga: Socio-economic determinants of household debt in Poland	610
Grażyna Węgrzyn: Economic determinants of innovation in the service sector	621
Anna Wildowicz-Giegiel: Conditions of intellectual capital creation in Polish enterprises	632
Sylvia Wiśniewska: Building cooperation between science and business as a challenge for innovation policy of state.....	642
Renata Wojciechowska: Problem of research method in economy.....	651
Jarosław Wojciechowski: Impact of time preferences disturbance on the level of balance unemployment, based on the example of Poland.....	662
Alfreda Zachorowska, Agnieszka Tylec: Cost efficiency of active labour market programmes in Silesian Voivodeship in 2005-2010	673
Urszula Zagóra-Jonszta: Banking sector in the Second Republic of Poland	684
Małgorzata Zielenkiewicz: The degree of public regulation and the standard of living.....	694
Mariusz Zieliński: Fiscal policy and economic crisis in selected European Union countries.....	704

Urszula Zagóra-Jonszta

Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach

SEKTOR BANKOWY W DRUGIEJ RZECZYPOSPOLITEJ

Streszczenie: Artykuł omawia funkcjonowanie sektora bankowego w przedwojennej Polsce. Obok licznych banków prywatnych działały również banki państwowe, cieszące się większym zaufaniem społeczeństwa. Kondycja banków zależała od wahań koniunktury i realizowanej przez rząd polityki finansowej. Biorąc to pod uwagę, dwudziestolecie międzywojenne można podzielić na kilka okresów, w których działalność banków różnie się kształtowała. Charakterystyczną cechą była duża etatyzacja tego sektora.

Słowa kluczowe: banki państwowe i prywatne, kredyty, II Rzeczpospolita.

1. Wstęp

System bankowy stanowi ważny, a być może najważniejszy element układanki, której na imię gospodarka. We współczesnym świecie rola sektora bankowego jest nie do przecenienia. Uwidocznilo się to wyraźnie podczas ostatniego kryzysu finansowego. Z niepokojem obserwowano wówczas politykę banków i innych instytucji finansowych. Oczywiście, dzisiejszy świat jest bardziej uzależniony od rynków finansowych aniżeli sto lat temu, niemniej już od chwili pojawienia się instytucji bankowych odgrywały one ważną rolę w utrzymywaniu kondycji gospodarczej państwa.

Celem artykułu jest krótka charakterystyka sektora bankowego w Polsce międzywojennej oraz udowodnienie tezy, że mimo wielu niedociągnięć zarówno w samym systemie bankowym, jak również w zakresie polityki finansowej rządu, rozwijał się on na miarę średnio rozwiniętego państwa, jakim była II Rzeczpospolita. Wobec słabości banków prywatnych główny ciężar odpowiedzialności za finanse państwa musiały przejąć banki państwowe. Krytyka etatyzmu bankowego przez zwolenników liberalizmu ekonomicznego była więc nieuzasadniona.

2. Banki po odzyskaniu niepodległości

Działania wojenne odcisnęły swoje piętno na sektorze bankowym. W wyniku wojny większość banków działających na ziemiach polskich poniosła straty. W najlepszej

kondycji była Polska Krajowa Kasa Pożyczkowa (PKKP), która powstała w 1916 r. na terenie Generalnego Gubernatorstwa Warszawskiego, służąc interesom niemieckich władz okupacyjnych. Emitowała marki polskie, a główną pozycję wśród jej aktywów stanowiły należności w bankach niemieckich. Po przejęciu przez władze polskie pełniła funkcję instytucji emisyjnej, dzięki której miała nastąpić unifikacja waluty na terenie nowo powstałego państwa. Pokrywała rosnący deficyt budżetowy emisją marek polskich, co doprowadziło do inflacji, a następnie hiperinflacji markowej. Udzielała również kredytów, z których głównie korzystał odbudowujący się przemysł. W kwietniu 1924 r. w wyniku przeprowadzonej przez Władysława Grabskiego reformy walutowej zakończyła swoją działalność. Poniższa tabela przedstawia wielkość obiegu pieniężnego i zadłużenie państwa w PKKP.

Tabela 1. Obieg banknotów i zadłużenie państwa w PKKP w latach 1918-1923 (w mln marek polskich)

Data	Obieg banknotów	Zadłużenie państwa
11 XI 1918	8 000*	–
31 XII 1919	15 300*	6 825
31 XII 1920	49 361	59 625
31 XII 1921	229 538	221 000
31 XII 1922	793 437	675 600
31 XII 1923	125 371 955	111 332 000

* obieg wszystkich walut w kraju w przeliczeniu ma marki polskie

Źródło: opracowanie własne na podstawie: J. Zdziechowski, *Finanse Polski w latach 1924 i 1925*, Biblioteka Polska, Warszawa 1925, s. 13-18.

Do 1920 r. przyrost emisji był mniejszy od deficytu budżetowego. Sytuacja zmieniła się od 1921 r., kiedy to na wzrost deficytu zaczęło mocno wpływać udzielanie długoterminowych kredytów przez banki państwowe¹.

Struktura sektora bankowego nie odpowiadała potrzebom odrodzonej Polski. Wraz z odzyskaniem niepodległości, zgodnie z obowiązującymi przepisami, zlikwidowano wiele oddziałów banków państw zaborczych, które dotąd dobrze spełniały swoje funkcje. Tylko nieliczne zostały przekształcone w samodzielne banki lub przejęte przez polskie instytucje kredytowe. Tymczasem konieczność odbudowy kraju ze zniszczeń wojennych oraz przedłużająca się gospodarka wojenna² wzmagala zapotrzebowanie na kredyty. Powstawały więc nowe banki, które miały sprostać rosnącym wymaganiom kredytowym. W 1918 r. utworzono w Lublinie Bank Ziemiński obsługujący przede wszystkim Kresy Wschodnie, a w Warszawie Warszaw-

¹ Z. Landau, J. Tomaszewski, *Gospodarka Polski międzywojennej*, t. I: *W dobie inflacji 1918-1923*, Książka i Wiedza, Warszawa 1967, s. 281.

² Przedłużenie gospodarki wojennej na terenie kraju wynikało z przygotowań do wojny z Rosją.

ski Bank Stołeczny. W roku następnym powołano do życia kolejne banki: Kredytu Hipotecznego, Zbożowy, Poznański, Międzynarodowy, Warszawsko-Gdański oraz Angielsko-Polski. Powstały też dwa banki państwowe: Państwowy Bank Rolny i Pocztaowa Kasa Oszczędności³. Pierwszy udzielał kredytów małym i średnim gospodarstwom rolnym, drugi odgrywał rolę centralnej instytucji oszczędnościowej, jak również zajmował się obrotem czekowym. W dalszym ciągu nie wystarczało to do obsługi rosnących potrzeb gospodarki. Wobec tego w 1920 r. powstało kilkanaście kolejnych banków prywatnych, wzrosła też liczba oddziałów istniejących już instytucji⁴, w tym również państwowych⁵. W pierwszych latach istnienia II Rzeczypospolitej przemysł nie chciał się uzależniać od banków handlowych, ale zakładał własne instytucje kredytowe. Dotyczyło to bądź pewnych gałęzi przemysłu, bądź dużych koncernów. Przykładem może być Bank Cukrownictwa i Bank Naftowy. Większość z nich upadła po reformie walutowej⁶.

Charakterystyczną cechą było to, że wraz z nasilaniem się zjawisk inflacyjnych rosła liczba banków. Nie miało to żadnego ekonomicznego uzasadnienia, wynikało raczej z możliwości spekulacji. W 1923 r., kiedy hiperinflacja była najwyższa, w Polsce działało 111 banków z 657 oddziałami⁷. Stanisław Karpiński, ówczesny Prezes Związku Banków w Polsce, pisał: „Powstaje coraz więcej banków spod ciemnej gwiazdy. Jesteś w biedzie – załóż bank, tak się mówi i tak się robi”⁸. Bezskutecznie starał się walczyć z tym zjawiskiem.

Najszybciej rosła liczba banków na Górnym Śląsku, co wynikało z istniejącej tu dwuwalutowości oraz braku systemu koncesyjnego, dających możliwość osiągnięcia dużych zysków i nadzieję na zastąpienie banków niemieckich. Duże banki prywatne otwierały tu swoje oddziały⁹. W 1923 r. powstał Bank Śląski, którego kapitał składał się po połowie z polskich środków państwowych oraz francuskich prywatnych. Głównym zadaniem miało być finansowanie śląskiego przemysłu i uniezależnienie się od banków niemieckich. Zamiar ten się jednak nie powiódł, ze względu na słabość kapitałów stojących do dyspozycji Banku oraz kłopoty Francuzów, którzy do-

³ Z. Landau, J. Tomaszewski, wyd. cyt., t. I, s. 294-295.

⁴ Szczegółową listę banków powstałych po odzyskaniu niepodległości zawiera m.in. *Kalendarz bankowy za rok 1923*, Warszawa brw., s. 296-301, oraz *Skorowidz banków akcyjnych, państwowych i spółdzielni kredytowych państwa polskiego. Stan z dnia 25 września 1923 r.*, Lwów brw., s. 93-121.

⁵ Wśród nich znalazły się m.in.: Centralna Kasa Spółek Rolniczych (1909), Polski Bank Komunalny (1919), Komunalny Bank Kredytowy (1912), Bank Budowlany (1920) oraz Bank Krajowy, Państwowy Bank Odbudowy i Zakład Kredytowy Miast Małopolskich, które w 1924 r. utworzyły Bank Gospodarstwa Krajowego; jego głównym zadaniem było udzielanie długoterminowych pożyczek.

⁶ H. Nowak, *Bankowość w Polsce*, Drukarnia Banku Polskiego, Warszawa 1932, s. 313-316.

⁷ B. Zientara, A. Mączak, I. Ihnatowicz, Z. Landau, *Dzieje gospodarcze Polski do roku 1939*, Wiedza Powszechna, Warszawa 1975, s. 516.

⁸ S. Karpiński, *Pamiętnik dziesięciolecia (1915-1924)*, F. Hoesick, Warszawa 1931, s. 237.

⁹ Dotyczyło to Banku Przemysłowców z Poznania, Banku Kredytowego, Polskiego Banku Handlowego oraz Banku Handlowego z Warszawy; zob. Z. Landau, J. Tomaszewski, wyd. cyt., t. I, s. 296.

gadywali się z Niemcami, godząc w nasze interesy. Rosnąca liczba banków nie szła w parze z ich siłą finansową. Można było wręcz zaobserwować zjawisko odwrotne. O ile przed wojną kapitał własny pojedynczego banku wynosił przeciętnie 14 mln zł, o tyle pod koniec 1923 r. zaledwie 2,7 mln zł¹⁰. Same tylko wkłady bankowe PKKP przewyższały sumy, jakimi dysponowały wszystkie banki prywatne razem¹¹.

W pierwszych latach po odzyskaniu niepodległości działalność banków koncentrowała się na dwóch obszarach: udzielaniu kredytów długoterminowych, co było logiczne ze względu na konieczność odbudowania gospodarki ze zniszczeń, oraz na sprzecznych z prawem operacjach pośredniczących, walutowych i dewizowych. Te spośród nich, które nie uczestniczyły w tym procederze, wyszły z inflacji najbardziej pokrzywdzone. Banki często też zabezpieczały się przed inflacją nabywaniem nieruchomości i akcji przemysłowych. Wszystko to jednak nie uchroniło ich przed pogorszeniem kondycji.

Nasilająca się inflacja niszczyła proces kapitalizacji, pozbawiając gospodarke tak potrzebnych kredytów długoterminowych i generując straty w kapitale własnym banków. Powołana w 1926 r. w celu zbadania stanu gospodarki Komisja Ankieta krytycznie oceniła dotychczasową działalność sektora bankowego, podkreślając, że polega ona przede wszystkim na roli wierzyciela wobec przemysłu. Uznała politykę kredytową za sztywną, kurczącą rozmiary kredytu wtedy, gdy były najbardziej potrzebne. Sektor prywatnych banków był słaby, a banki państwowe – mimo wzmożonej emisji pieniędzy – również nie potrafiły sprostać ogromnemu zapotrzebowaniu, ponieważ malała wartość wkładów¹².

Przed wojną banki polskie należały do średnich pod względem siły mierzonej wartością kapitałów własnych, depozytów oraz zysków. Na koniec 1923 r. wartość ich kapitałów własnych wynosiła 156 013 mln zł. Warto zaznaczyć, że Deutsche Bank miał ich wówczas trzy razy więcej¹³. Praktyki spekulacyjne oraz nasilająca się inflacja osłabiały zaufanie zarówno do marki polskiej, jak i do instytucji bankowych. Świadczą o tym następujące liczby: w 1913 r. wartość wkładów w bankach akcyjnych wynosiła 456 mln franków w złocie, by na początku 1924 r. spaść do 21 mln, natomiast wkłady oszczędnościowe w spółdzielniach i kasach oszczędności stanowiły 2,5 mld franków w złocie, by spaść prawie do zera¹⁴. Jednocześnie rosły ich zyski. O ile w 1913 r. zysk brutto banków wynosił 5,8%, o tyle w 1923 r. – 23,8%

¹⁰ B. Friediger, *Źródła kryzysu bankowego w Polsce*, [w:] *Przewroty walutowe i gospodarcze po wielkiej wojnie*, PAU, Kraków 1928, s. 270.

¹¹ W. Fabierkiewicz, *Polityka kredytowa*, [w:] *Skarb Rzeczypospolitej*, IGS, Warszawa 1923, s. 88.

¹² S. Rychliński, *Marnotrawstwo sił i środków w przemyśle polskim*, IGS, Warszawa 1930, s. 56-57.

¹³ B. Friediger, wyd. cyt., s. 244.

¹⁴ J. S. Lewiński, *Odbudowa kapitału*, [w:] *Dziesięciolecie Polski Odrodzonej. Księga pamiątkowa 1918-1928*, Wydawnictwo „Ilustrowany Kurier Codzienny”, „Światowid”, „Na szerokim świecie”, Warszawa–Kraków 1928, s. 890.

sumy obrotów¹⁵. Większą sympatią cieszyły się banki państwowe, nie na tyle jednak, by można pozytywnie ocenić działalność sektora bankowego w okresie wzmożonej inflacji markowej. Wprowadzenie reformy walutowej i ustabilizowanie rynku pieniężnego postawiło wiele banków w stan likwidacji i przerwało ich spekulacje.

3. System bankowy w latach dobrej koniunktury

Reforma walutowa w 1924 r., sprawnie przeprowadzona i kładąca kres ogromnej hiperinflacji, poprawiła sytuację w kraju, w tym także w sektorze bankowym. Polska Krajowa Kasa Pożyczkowa, coraz bardziej kojarząca się z emisją deprecjonujących się marek polskich, została zastąpiona nowym bankiem emisyjnym – Bankiem Polskim (BP), który rozpoczął działalność 28 kwietnia 1924 r. W celu uniezależnienia go od rządu nadano mu prywatny charakter. Działał na zasadzie spółki akcyjnej. Kapitał zakładowy wynosił 100 mln zł¹⁶. Akcje BP (milion akcji po 100 zł każda) sprzedano społeczeństwu w większości za marki polskie. Dotychczasową walutę zastąpiono złotym, równym frankowi szwajcarskiemu, a kurs wymiany wynosił 1,8 mln marek polskich za jednego złotego. Za dolara płacono 5,18 zł. Taka nadwartościowość złotego wywołała trudności na rynku pieniężnym¹⁷. Bank przejął wszystkie aktywa i pasywa PKKP. W momencie jej likwidacji dług skarbu państwa w tej instytucji wynosił 162 mln zł. W chwili rozpoczęcia działalności zapasy kruszcowo-dewizowe Banku Polskiego wynosiły 70 mln zł w złocie i 207 mln w dewizach, walutach i należnościach zagranicznych¹⁸.

Reforma walutowa zakończyła *boom* spekulacyjny w sektorze bankowym. 27 grudnia 1924 r. wydano rozporządzenie prezydenta RP o warunkach wykonywania czynności bankowych i nadzorze nad nimi. W celu zabezpieczenia kapitałów bankowych wprowadzono koncesje, ustalono minimum kapitału zakładowego dla różnych instytucji bankowych, władze banków zobowiązano do odpowiedzialności majątkowej, wprowadzono nadzór bankowy¹⁹. Wymiernym efektem tych posunięć był wzrost zaufania do banków, który przekładał się na zwiększenie liczby lokat. Na koniec lipca 1925 r., kiedy koniunktura gospodarcza była bardzo dobra, wartość wkładów we wszystkich polskich instytucjach kredytowych wynosiła 642,8 mln zł, co jednak stanowiło zaledwie 20% przedwojennych zapasów²⁰.

¹⁵ H. Nowak, wyd. cyt., s. 319.

¹⁶ W 1927 r. podniesiono go do 150 mln zł, a w 1936 r. ponownie obniżono do poziomu wyjściowego.

¹⁷ Na koniec grudnia 1923 r. cały obieg pieniężny wynosił zaledwie 103 mln zł, wartość prywatnych kredytów udzielonych przez PKKP tylko 34 mln zł, wkładów w bankach akcyjnych niecałe 9 mln zł; E. Taylor, *Druga inflacja polska. Przyczyny, przebieg, środki zaradcze*, Gebethner i Wolf, Warszawa–Poznań 1926, s. 7-8.

¹⁸ Z. Karpiński, *Bank Polski 1924-1939*, Polskie Wydawnictwo Gospodarcze, Warszawa 1958, s. 22.

¹⁹ L. Barysz, *Banki akcyjne w Polsce niepodległej*, [w:] *Na froncie gospodarczym. W dziesiątą rocznicę odzyskania niepodległości*, Drukarnia PKO, Warszawa 1928, s. 132.

²⁰ B. Friediger, wyd. cyt., s. 216.

W dalszym ciągu główny ciężar finansowania życia gospodarczego spoczywał na bankach państwowych, które udzielały tańszych kredytów. Było to powodem ostrej krytyki ze strony zwolenników liberalizmu ekonomicznego, którym przeszkadzała etatyzacja sektora bankowego. Uważali oni, że powoduje to niezdrową konkurencję z bankami prywatnymi, gdy tymczasem banki państwowe powinny skupić się na działaniach, których prywatne nie mogą podjąć²¹. Rzeczywiście, etatyzm w dziedzinie bankowości osiągnął duże rozmiary, ale głównym powodem była słabość banków prywatnych, które nie potrafiły sprostać coraz większym wymaganiom gospodarki. Najlepszym tego przykładem był Bank Gospodarstwa Krajowego (BGK). Mocno denerwowało to liberałów. Jeden z nich pisał, że BGK „jest przede wszystkim bankiem i dostawcą kredytu dla przedsiębiorstw państwowych, związków komunalnych i spółdzielni oraz mandatariuszem państwa przy rozdawnictwie kredytów skarbowych, a dopiero w dalszym rzędzie dla prywatnego przemysłu i handlu oraz budownictwa mieszkaniowego”²². Dla zobrazowania proporcji w sektorze bankowym warto podać, że na koniec 1925 r. suma bilansowa Banku Polskiego wynosiła 751 mln zł, prywatnych banków akcyjnych – 826 mln, natomiast banków państwowych – 327 mln zł²³.

Od połowy 1925 r. sytuacja gospodarcza Polski zaczęła się pogarszać. Zostało to wywołane splotem niekorzystnych zjawisk: nieurodzajem w rolnictwie i koniecznością zaimportowania znacznej ilości droższego zboża, pogorszeniem się *terms of trade*, wybuchem wojny celnej z Niemcami. Rosnący deficyt budżetowy ograniczał możliwość udzielania kredytów przez banki państwowe. Za wszelką cenę chciano utrzymać kurs złotego, co wywołało znaczny ubytek rezerw kruszcowych i dewizowych w BP, pozbawiając złotego głównej podpory stabilizacyjnej. Formą ratunku była emisja bilonu i biletów zdawkowych²⁴. Złoty zaczął słabnąć. Pogorszyła się kondycja banków. Nerwowość na rynku walutowym skutkowałą żądaniem spłat kredytów przez banki i ograniczaniem udzielania nowych. Na poprawę sytuacji w sektorze bankowości prywatnej rząd przeznaczył 65 mln zł, z czego 20 mln otrzymał Bank Handlowy w Warszawie²⁵. Wszystko to jednak nie odwróciło tendencji spadkowych. Na „czarnym rynku” rósł kurs dolara. Grabski domagał się interwencji ze strony prezesa Banku Polskiego w celu podtrzymania kursu złotego. Początkowo uzyskał zgodę, jednak 12 listopada 1925 r. Karpiński odmówił dalszej interwencji. Następnego dnia rząd Grabskiego podał się do dymisji.

²¹ M. Manteuffel, *Bankowość w Polsce*, F. Hoesick, Warszawa 1930, s. 65-70.

²² T. Lulek, *Przedsiębiorstwa państwowe*, [w:] A. Heydel, T. Lulek, S. Schmidt, S. Wyrobisz, F. Zweig, *Etatyzm w Polsce*, Wydawnictwo Towarzystwa Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 1932, s. 243.

²³ *Rocznik statystyki RP 1924*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 1925, s. 143.

²⁴ W połowie 1926 r. bilon stanowił aż 50% wartości całego obiegu pieniężnego; E. Taylor, wyd. cyt., s. 65.

²⁵ Z. Landau, J. Tomaszewski, *Gospodarka Polski międzywojennej*, t. II: *Okres kryzysu proinflacyjnego i ożywienia koniunktury*, Książka i Wiedza, Warszawa 1971, s. 236.

Znacząca poprawa sytuacji gospodarczej nastąpiła w następnym roku i trwała do wybuchu wielkiego kryzysu gospodarczego. Jesienią 1927 r. rząd zaciągnął zagraniczną pożyczkę stabilizacyjną oraz zdewaluował złotego w stosunku do poprzedniego parytetu o 42%. Kurs dolara ustalił się na poziomie 8,91 zł²⁶. Za 20 mln dolarów kupiono złoto, dzięki czemu Bank Polski wzmocnił jego zapasy. Pokrycie dewizowo-kruszcowe wzrosło do 72,6% przy wymaganym minimalnym 40%²⁷. Pozwoliło to na bardziej liberalną politykę. Wraz z poprawą koniunktury i stabilizacją złotego banki umacniały swoją pozycję. Rosły ich kapitały własne oraz wartość wkładów bankowych. Spadało oprocentowanie, dzięki czemu rozwijała się działalność kredytowa, pobudzająca aktywność gospodarczą. Wzrastał też udział kapitałów zagranicznych w sektorze bankowym. Na koniec 1929 r. stanowiły one 28% kapitałów własnych banków prywatnych²⁸.

4. Kondycja banków w latach wielkiego kryzysu gospodarczego

Wielki kryzys gospodarczy na dobre dotarł do Polski w pierwszym kwartale 1930 r., dając znać o sobie najpierw w przemyśle i rolnictwie. W sektorze bankowym pojawił się w drugiej połowie roku. Lata kryzysu charakteryzowały się dalszym spadkiem liczby banków (z 51 w 1929 r. do 32 w 1936 r.) i rosnącą przewagą banków państwowych nad prywatnymi. Te pierwsze były niemal jedynymi instytucjami udzielającymi kredytów długoterminowych. W sytuacji niewypłacalności przedsiębiorstw często stawały się ich właścicielami.

W 1931 r. kapitały własne wszystkich banków prywatnych w kraju wynosiły 287 mln zł, a zobowiązania finansowe wobec zagranicy z tytułu otrzymanych kredytów – 274 mln zł netto, co świadczyło o uzależnieniu banków prywatnych od zagranicznego kapitału finansowego. Utrzymany przez cały okres kryzysu wolny obrót dewizowo-kruszcowy spowodował odpływ dewiz z banków, w tym również z Banku Polskiego²⁹. Wierność założeniom ortodoksyjnej ekonomii nakazywała również utrzymać za wszelką cenę parytet złotego. W tym celu Polska przystąpiła do tzw. bloku złotego. W październiku 1931 r. funt sterling został zdewaluowany. W wyniku tego BP stracił 24,4 mln zł, czyli jedną czwartą kapitału zakładowego. Podobny los spotkał dolara, co również niekorzystnie odbiło się na kondycji naszego banku centralnego. Jeszcze w 1928 r. dewizy stanowiły 43% całości jego zapasu, w 1932 r. ich udział spadł do niecałych 8%³⁰. Działalność kredytowa banków kurczyła się na sku-

²⁶ L. Barański, *Pożyczka stabilizacyjna a program gospodarczo-finansowy*, „Przemysł i Handel”, 1927, z. 43.

²⁷ Z. Karpiński, *Bank Polski ...*, s. 60-61.

²⁸ *Mały rocznik statystyczny 1931*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 1932, s. 29.

²⁹ Pod koniec 1929 r. rezerwy kruszcowo-dewizowe BP wynosiły 1,2 mld zł, w kwietniu 1936 r., kiedy rząd zdecydował się wreszcie wprowadzić reglamentację, było ich ok. 400 mln zł; Z. Karpiński, *Bank Polski ...*, s. 121.

³⁰ Tamże, s. 83, 124.

tek problemów związanych ze ściągalnością już udzielonych kredytów oraz chęci zwiększenia rezerw gotówkowych. Jednocześnie zaznaczyła się tendencja do wycofywania lokat bankowych wynikająca tak z przyczyn ekonomicznych, jak i psychologicznych. Aby nie dopuścić do rozregulowania sektora bankowego, rząd rozpoczął udzielanie kredytów sanacyjnych instytucjom kredytowym sektora prywatnego, którym groziła niewypłacalność. Największe banki prywatne mogły otrzymać pomoc do wysokości 20 mln zł³¹. Kwota ta okazała się niedostateczna i w 1932 r. rząd zezwolił dodatkowo na udzielanie poręki państwowej, pożyczek, przejmowanie kapitału akcyjnego, umarzanie wierzytelności itp. Do marca 1935 r. udzielono ponad 140 mln zł kredytów sanacyjnych³².

W latach kryzysu malało zaufanie do banków prywatnych, wkładcy przenosili lokaty do państwowych, czasem dochodziło nawet do przejścia banków prywatnych przez państwowe. Pewna poprawa sytuacji nastąpiła dopiero w 1934 r., gdy zanotowano niewielki przyływ kapitałów obcych do banków prywatnych.

Zdecydowanie lepiej prezentowały się banki państwowe. Przez cały okres kryzysu ich wkłady rosły, przede wszystkim dzięki znaczącej pomocy rządowej. W latach 1929-1935 lokaty skarbu państwa w bankach państwowych zwiększyły się z 950 mln zł do 1269 mln zł³³. Były zwolnione z płacenia podatku dochodowego i obrotowego oraz wielu opłat stemplowych. Nadrzędnym celem ich działania była pomoc ważnym dla gospodarki przedsiębiorstwom lub działom. W ten sposób stawały się udziałowcami wielu przedsiębiorstw. Tak powstał koncern Banku Gospodarstwa Krajowego, który m.in. uratował przed bankructwem cztery wielkie firmy: Wspólnotę Interesów Górniczo-Hutniczych, Hutę „Pokój”, Zjednoczone Zakłady Scheiblera i Grohmana oraz Bank Związku Spółek Zarobkowych³⁴. Ciężar oddłużenia gospodarstw rolnych wzięł na swe barki Państwowy Bank Rolny (PBR), a w 1933 r. powstał Bank Akceptacyjny, którego kapitał zakładowy stanowiły udziały skarbu państwa, BGK, PBR oraz BP. Jego głównym zadaniem było pokrywanie strat bankom z tytułu spadku oprocentowania długów rolniczych³⁵. W ten sposób sektor banków państwowych rozrastał się, a liberałowie mieli podstawy, aby narzekać na nadmierny etatyzm.

5. Rola banków w okresie ostrożnego nakręcania koniunktury

Pokryzysowe uspokojenie na rynkach finansowych korzystnie wpłynęło na stan polskiej bankowości. Podjęta przez E. Kwiatkowskiego polityka ostrożnego nakręcania

³¹ L. Barysz, *Rola Banku Gospodarstwa Krajowego w rozwoju gospodarczym Polski*, „Bank” 1938, nr 12, s. 566.

³² Z. Knakiewicz, *Deflacja polska 1930-1935*, PWN, Warszawa 1967, s. 173.

³³ *Rynek pieniężny. Koniunktura gospodarcza Polski w liczbach i wykresach w latach 1928-1938*, „Miesięczne Tablice Statystyczne Instytutu Badania Koniunktur Gospodarczych i Cen” 1938, z. 12, s. 16.

³⁴ L. Barysz, *Rola...*, s. 564.

³⁵ Z. Landau, J. Tomaszewski, *Gospodarka Polski międzywojennej*, t. III: *Lata wielkiego kryzysu (1930-1935)*, Książka i Wiedza, Warszawa 1982, s. 297.

koniunktury w ostatnich latach II RP zaktywizowała działalność Banku Polskiego, który zaangażował się w kredytowanie przedsięwzięć inwestycyjnych. Polityka ta wpłynęła na spadek stopy procentowej, która od grudnia 1937 r. do wybuchu wojny wynosiła 4,5%, będąc najniższą w dziejach BP. Bank odegrał też decydującą rolę po Anschlussie Austrii, gdy rozpoczął się run na banki. Wówczas udzielił im dodatkowych kredytów na sumę 376 mln zł³⁶. Jednak w miarę rosnącego niebezpieczeństwa konfliktu zbrojnego sytuacja zaczęła się komplikować. Na Banku ciążył obowiązek zaopatrywania w pieniądze jednostek wojskowych. Często jego oddziały były bliskie niewypłacalności, mimo że posiadały pieniądze w zalakowanych kopertach na wypadek mobilizacji. Groźba wybuchu wojny spowodowała zmianę statutu BP, dając możliwość rozszerzenia emisji pieniądza w razie potrzeby. Chodziło o tzw. emisję fiducyjną, nie wymagającą pokrycia do wysokości 500 mln zł. 2 września 1939 r. Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy upoważniło Radę Banku Polskiego do dalszego zwiększania kredytów i emisji, jednak gwałtowny rozwój wypadków nie pozwolił wykorzystać tej możliwości³⁷.

Nadal większym zaufaniem cieszyły się banki państwowe. Rosły wkłady i sumy bilansowe, rosły też zadania tych banków, polegające w głównej mierze na udzielaniu kredytów długoterminowych. Banki pozyskiwały środki na działalność z wkładów, emisji obligacji i lokat instytucji państwowych. Korzystały również ze zwolnień podatkowych, dzięki czemu lokaty były wyżej oprocentowane. Kontynuowana była działalność oddłużeniowa PBR i Banku Akceptacyjnego w rolnictwie oraz BGK w rolnictwie i przemyśle.

Poprawę sytuacji odczuły również banki prywatne, choć z racji braku uprzywilejowania w znacznie mniejszym stopniu. Ograniczały się głównie do udzielania kredytów krótkoterminowych i nerwowo reagowały na zmiany sytuacji w kraju i za granicą. Jednak ich udział w całości wkładów bankowych w ostatnich latach przed wybuchem wojny wzrastał, by w 1938 r. osiągnąć poziom 27,4%³⁸. Nerwowa reakcja społeczeństwa na sytuację międzynarodową zmuszała banki do utrzymywania wysokiego pogotowia kasowego, a w marcu 1939 r. do skorzystania z kredytów Banku Polskiego. Pod koniec 1938 r. banki prywatne nie osiągnęły jeszcze poziomu wkładów z 1930 r., gdy tymczasem banki państwowe ponad dwukrotnie go przekroczyły³⁹. Nadal też utrzymywała się tendencja spadkowa liczby banków i ich oddziałów. O ile w 1928 r. było ich 54, o tyle w 1938 już tylko 26. Liczba oddziałów spadła ze 176 do 84⁴⁰. Warto zaznaczyć, że nie było to przejawem koncentracji kapitału. Największą rolę w tym sektorze odgrywał Bank Handlowy w Warszawie oraz Bank Związku Spółek Zarobkowych w Poznaniu. Obydwa były uzależnione od państwa, które posiadało tam swoje udziały, ku wielkiemu niezadowoleniu liberałów.

³⁶ Z. Karpiński, *Bank Polski...*, s. 191.

³⁷ Z. Karpiński, *Ustroje pieniężne w Polsce od 1917 roku*, PWN, Warszawa 1968, s. 154-155.

³⁸ *Sprawozdanie Związku Banków w Polsce za rok 1938*, Drukarnia J. Buriana, Warszawa 1939, s. 11.

³⁹ Tamże.

⁴⁰ *Mały rocznik statystyczny*, GUS, Warszawa 1939, s. 209.

6. Zakończenie

Trudno jednoznacznie ocenić działalność banków w II RP. Mimo wielu nieprawidłowości, związanych zwłaszcza z działalnością spekulacyjną w latach inflacji markowej, bilans ich dokonań jest raczej pozytywny. Przedstawiony wyżej pobieżny szkic sytuacji skłania do następujących wniosków:

- przez całe dwudziestolecie międzywojenne kondycja banków zależała od koniunktury gospodarczej oraz problemów wynikających z polityki monetarnej kraju,
- wyraźnie zaznaczał się podział na bankowość prywatną i państwową pod względem odporności na niekorzystne zmiany w gospodarce oraz udział w kredytowaniu działalności gospodarczej,
- w badanym okresie utrzymywał się wysoki stopień etatyzacji sektora bankowego,
- sektor bankowy odgrywał istotną rolę w rozwoju gospodarczym kraju.

Literatura

- Barański L., *Pożyczka stabilizacyjna a program gospodarczo-finansowy*, „Przemysł i Handel”, 1927.
- Barysz L., *Banki akcyjne w Polsce niepodległej*, [w:] *Na froncie gospodarczym. W dziesiątą rocznicę odzyskania niepodległości*, Drukarnia PKO, Warszawa 1928.
- Barysz L., *Rola Banku Gospodarstwa Krajowego w rozwoju gospodarczym Polski*, „Bank” 1938, nr 12.
- Fabierkiewicz W., *Polityka kredytowa*, [w:] *Skarb Rzeczypospolitej*, IGS, Warszawa 1923.
- Friediger B., *Źródła kryzysu bankowego w Polsce*, [w] *Przewroty walutowe i gospodarcze po wielkiej wojnie*, PAU, Kraków 1928.
- Kalendarz bankowy za rok 1923*, Warszawa brw.
- Karpiński S., *Pamiętnik dziesięciolecia (1915-1924)*, F. Hoesick, Warszawa 1931.
- Karpiński Z., *Bank Polski 1924-1939*, Polskie Wydawnictwo Gospodarcze, Warszawa 1958.
- Karpiński Z., *Ustroje pieniężne w Polsce od 1917 roku*, PWN, Warszawa 1968.
- Knakiewicz Z., *Deflacja polska 1930-1935*, PWN, Warszawa 1967.
- Landau Z., Tomaszewski J., *Gospodarka Polski międzywojennej*, t. I: *W dobie inflacji 1918-1923*, Książka i Wiedza, Warszawa 1967.
- Landau Z., Tomaszewski J., *Gospodarka Polski międzywojennej*, t. II: *Okres kryzysu proinflacyjnego i ożywienia koniunktury*, Książka i Wiedza, Warszawa 1971.
- Landau Z., Tomaszewski J., *Gospodarka Polski międzywojennej*, t. III: *Lata wielkiego kryzysu (1930-1935)*, Książka i Wiedza, Warszawa 1982.
- Lewiński J.S., *Odbudowa kapitału*, [w:] *Dziesięciolecie Polski Odrodzonej. Księga pamiątkowa 1918-1928*, Wydawnictwo „Ilustrowany Kurier Codzienny” i „Światowid”, „Na szerokim świecie”, Warszawa-Kraków 1928.
- Lulek T., *Przedsiębiorstwa państwowe*, [w:] A. Heydel, T. Lulek, S. Schmidt, S. Wyrobisz, F. Zweig, *Etatyzm w Polsce*, Wydawnictwo Towarzystwa Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 1932.
- Mały rocznik statystyczny 1931*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 1932.
- Mały rocznik statystyczny*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 1939.
- Manteuffel M., *Bankowość w Polsce*, F. Hoesick, Warszawa 1930.

- Nowak H., *Bankowość w Polsce*, Drukarnia Banku Polskiego, Warszawa 1932.
- Rocznik statystyki RP 1924*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa 1925.
- Rychliński S., *Marnotrawstwo sił i środków w przemyśle polskim*, IGS, Warszawa 1930.
- Rynek pieniężny. Koniunktura gospodarcza Polski w liczbach i wykresach w latach 1928-1938*, „Miesięczne Tablice Statystyczne Instytutu Badania Koniunktur Gospodarczych i Cen” 1938, z. 12.
- Taylor E., *Druga inflacja polska. Przyczyny, przebieg, środki zaradcze*, Gebethner i Wolf, Warszawa–Poznań 1926.
- Skorowidz banków akcyjnych, państwowych i spółdzielni kredytowych państwa polskiego. Stan z dnia 25 września 1923 r.*, Lwów brw.
- Sprawozdanie Związku Banków w Polsce za rok 1938*, Drukarnia J. Buriana, Warszawa 1939.
- Zientara B., Mączak A., Ihnatowicz I., Landau Z., *Dzieje gospodarcze Polski do roku 1939*, Wiedza Powszechna, Warszawa 1975.
- Zdziechowski J., *Finanse Polski w latach 1924 i 1925*, Biblioteka Polska, Warszawa 1925.

BANKING SECTOR IN THE SECOND REPUBLIC OF POLAND

Summary: This article describes functioning of banking sector in pre-war Poland. Next to numerous private banks there were also state-owned banks, having greater public confidence. The condition of the banks depended on the fluctuations and financial policy carried out by the government. Taking this into account, interwar period can be divided into several periods in which the activities of banks are shaped differently. Large employment of this sector was a characteristic feature.

Keywords: public and private banks, loans, Second Polish Republic.